

ชื่อโครงการ การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคในแรงงานข้ามชาติแบบบูรณาการ การบริการ วิชาการ วิจัย และการเรียนการสอน

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ขณะนี้คาดว่าจะมีแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตทำงานในประเทศไทยคงเหลือทั่วราชอาณาจักร ตามข้อมูล ณ เดือน กรกฎาคม 2560 พบว่า มีจำนวนประมาณ 1 ล้าน 6 แสนคน ในจำนวนนี้อยู่ที่จังหวัดสมุทรสาคร เกือบ 2 แสนคนซึ่งมากเป็นอันดับ 3 ของประเทศ รองจากกรุงเทพมหานครและปทุมธานี (ฝ่ายสารสนเทศ กลุ่มงานพัฒนาระบบควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน 2560) กระทรวงสาธารณสุขให้ความสำคัญในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพให้ทุกคนบนแผ่นดินไทยสามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง โดยเร่งรัดพัฒนาระบบการเข้าถึงสุขภาพและพัฒนาหน่วยบริการสุขภาพสำหรับประชาชนในระบบปกติ และประชาชนที่มีความต้องการบริการรูปแบบพิเศษ หนึ่งในกลุ่มนี้คือ แรงงานต่างด้าวหรือแรงงานข้ามชาติ โดยดำเนินการใน 4 ด้าน คือ 1. ตรวจสอบสุขภาพ 2. ให้บริการรักษาพยาบาล 3. บริการสร้างเสริมสุขภาพและการควบคุมป้องกันโรค และ 4. การเฝ้าระวังโรค โดยให้ดำเนินการตรวจสอบสุขภาพและประกันสุขภาพแรงงานข้ามชาติทุกคน มีแรงงานข้ามชาติบางส่วนยังคงใช้สิทธิประกันสังคมตามสิทธิเดิม ทั้งนี้ กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายให้ทุกจังหวัด สร้างอาสาสมัครสาธารณสุขในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ 3 ชาติ คือ พม่า ลาว และกัมพูชา เป็นการลดช่องว่างในเรื่องภาษาการสื่อสาร เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพแรงงานข้ามชาติ ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการสาธารณสุข เพราะแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่ขาดความรู้เรื่องสุขภาพ การศึกษาของปิยะธิดา นาคะเกษียร และ ฤดี ปุลงบางกะดี (2556) พบว่าปัญหาที่สำคัญคือการสื่อสารไม่เข้าใจ แม้แต่สื่อด้านสุขภาพที่ผลิตออกมาไม่สามารถตอบสนองความต้องการของแรงงานข้ามชาติได้ เนื่องจากแรงงานข้ามชาติมีการใช้ภาษาที่เป็นภาษาชาติพันธุ์ของตนเอง

กลุ่มแรงงานที่เป็นเยาวชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ การมีเพศสัมพันธ์ นำไปสู่ปัญหาการเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การติดเชื้อเอชไอวี การตั้งครรภ์ไม่พร้อมหรือการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ และการทำแท้ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบการเจ็บป่วยทางกายซึ่งเกิดจากปัญหาอนามัยส่วนบุคคลและสิ่งแวดล้อมในกลุ่มแรงงานข้ามชาติยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญ จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันยังคงพบอัตราป่วยด้วยโรคติดต่อ อาทิเช่น วัณโรค อหิวาตกโรค รวมทั้งโรคอุบัติซ้ำได้กลับมาเป็นปัญหาด้านสุขภาพที่สำคัญ ในหลายพื้นที่ที่แรงงานข้ามชาติ รวมถึงการเจ็บป่วยทางจิต เช่น อาการเครียด หรืออาการซึมเศร้า ซึ่งสามารถพบได้หนึ่งในสามของกลุ่มตัวอย่าง หากกลุ่มแรงงานข้ามชาติไม่ได้รับการส่งเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรคอย่างเหมาะสม จะนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ ปัญหาอนามัยส่วนบุคคลและสิ่งแวดล้อม การบริโภคอาหาร การดื่มสุราและใช้สารเสพติด รวมทั้งการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย เป็นต้น

เมื่อแรงงานข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาครมีเพิ่มขึ้น สาธารณสุขจังหวัดจึงมีนโยบายในการผลิตอาสาสมัครสาธารณสุขแรงงานต่างด้าว (อสต.) อย่างจริงจังในปี 2548 และเปิดโรงเรียนอาสาสมัครสาธารณสุข

ต่างดาวขึ้นในปี 2555 ภายใต้หลักสูตรการเรียนที่ชัดเจนและได้มาตรฐาน เพื่อสร้าง อสต. ใหม่ และฟื้นฟูให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ อสต. รายเก่า ให้มีความรู้ มีประสิทธิภาพ สามารถดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อมและสังคมโดยรวมได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ปัจจุบันจังหวัดสมุทรสาคร มี อสต. ทั้งหมด จำนวน 1,000 คน แต่เนื่องจากการย้ายที่อยู่และเปลี่ยนงาน จึงทำให้ปัจจุบันจังหวัดสมุทรสาครมี อสต. ที่ปฏิบัติงานจริง มีไม่ถึง 50 เปอร์เซ็นต์ อย่างไรก็ตามกระทรวงสาธารณสุขยังคงมีนโยบายสนับสนุนให้มีการอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขแรงงานต่างดาว (อสต.) และการอบรมพนักงานสาธารณสุขต่างดาว (พสต.) เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติที่ดีในการดูแลสุขภาพ โดยมุ่งหวังให้ อสต. และพสต. สามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของไทยในการดำเนินการ จัดการดูแลสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติ เพื่อการลดอุปสรรคในการสื่อสารต่างภาษาและวัฒนธรรม ลดภาระงานและงบประมาณในระบบบริการสุขภาพ (ทัศนัย ชันตยาภรณ์ และคณะ 2557)

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งมีภารกิจหลักในการจัดการเรียนการสอน ด้านการพยาบาลไม่ว่าจะเป็น การดูแลด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต คณะฯ ยังมีภารกิจในการให้บริการวิชาการในการส่งเสริมสุขภาพ ให้การช่วยเหลือบุคคลที่มีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยทางกาย และจิต ตลอดจน ให้การดูแลแก่ผู้ป่วยโดยไม่แบ่งเชื้อชาติ ภาษาและวัฒนธรรม รวมทั้งคณะฯ ยังมีภารกิจในการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในสาขาการพยาบาล เพื่อนำความรู้จากการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน และการดูแลสุขภาพ ประชาชนที่มีความแตกต่างด้านภาษาและวัฒนธรรม ด้วยการสนับสนุนส่งเสริมจากคณะพยาบาลศาสตร์ในการสนับสนุนให้มีการบูรณาการการเรียน การสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ เพื่อความเป็นเลิศในแต่ละพันธกิจของคณะพยาบาลศาสตร์ รวมทั้งการตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาด้านอนามัยเจริญพันธุ์ การอนามัยส่วนบุคคล อนามัยสิ่งแวดล้อม และปัญหาสุขภาพจิตของประชากรแรงงานข้ามชาติ คณาจารย์ภาควิชาการพยาบาลสูติศาสตร์- นรีเวชวิทยา ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์ และภาควิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชศาสตร์ จึงได้ร่วมกัน จัดโครงการ “สร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคในแรงงานข้ามชาติแบบบูรณาการ การบริการวิชาการ วิจัย และการเรียนการสอน” ต่อเนื่องเป็นปีที่ 5 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรการอบรม คู่มือการอบรมและสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรม พัฒนาศักยภาพด้านความรู้และทักษะของแกนนำแรงงานข้ามชาติรุ่นใหม่ในการนำความรู้ไปใช้ในชุมชนของแรงงาน และเชื่อมโยงเครือข่ายภาคีในพื้นที่ในการส่งเสริมด้านอนามัยเจริญพันธุ์ การอนามัยส่วนบุคคล อนามัยสิ่งแวดล้อม สุขภาพจิต จิตเวชและสารเสพติด

อีกทั้งยังเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนล่ามสุขภาพ (อสต. และ พสต.) ที่จะช่วยเหลือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ของไทย ทั้งนี้กลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการอบรมเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาหลักสูตร การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) สามารถสื่อสารภาษาไทยอยู่ในระดับดี เมื่อแรงงานข้ามชาติที่ผ่านการอบรมในโครงการนี้แล้ว แรงงานข้ามชาติสามารถโอนหน่วยชั่วโมงของหน่วยที่ 3 เรื่อง การส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคทั้งหมดต่อยอดในการเข้ารับการอบรมในหลักสูตรพนักงานสาธารณสุขต่างดาว (พสต.) ของโรงพยาบาลสมุทรสาครได้ ถือเป็นการเตรียมความพร้อมในการเป็น อสต. และพสต. ช่วยผลักดันการสร้าง อสต. หน้าใหม่ที่มีความสามารถ ในการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขไทย และช่วยเหลือ

เพื่อนแรงงานข้ามชาติที่มาจากประเทศเดียวกันตามความเหมาะสม มีประสิทธิภาพ อันไปสู่เป้าหมายการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรแรงงานข้ามชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ประเมินหลักสูตรการอบรม คู่มือการอบรมการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคในแรงงานข้ามชาติ และสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของแรงงาน
2. พัฒนาศักยภาพด้านความรู้และทักษะของแกนนำแรงงานข้ามชาติในการนำความรู้ไปใช้ในชุมชนของแรงงาน
3. เชื่อมโยงเครือข่ายภาคีในพื้นที่ในการส่งเสริมด้านอนามัยเจริญพันธุ์ การอนามัยส่วนบุคคล อนามัยสิ่งแวดล้อม สุขภาพจิต จิตเวชและสารเสพติด
4. บูรณาการการจัดการเรียนการสอน บริการวิชาการและวิจัย